

TÜRK DÜNYASI KADIN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ JOURNAL OF TURKIC WORLD WOMEN STUDIES

Dergi web sayfası: <https://turkicworldwomen.com/index.php/pub>
Journal homepage: <https://turkicworldwomen.com/index.php/pub>

Doi: 10.5281/zenodo.10850829

Araştırma Makalesi • Research Article

MİTOLOJİDE KADINLARIN KÖTÜCÜL TEMSİLLERİ: TOPLUMSAL CİNSİYET STEREOTİPLERİNİN YANSIMALARI*

Evil Representations Of Women In Mythology: Reflections Of Gender Stereotypes

Deniz GÜÇLÜ¹

Özet

Mitolojik hikâyeler, kültürlerin ve toplumların kolektif bilincini şekillendiren önemli unsurlardan biridir. Ancak, bu mitolojilerde kadın karakterlerin genellikle erkeklerden daha kötücül bir şekilde tasvir edilmesi, toplumsal cinsiyet stereotiplerinin mitolojik mirası üzerinde derin etkiler bırakmaktadır. Mitolojik metinlerde sıkça rastlanan "kadınlar kötüdür" motifleri, başta Yunan, Roma, Kuzey Avrupa ve Hint mitolojileri olmak üzere birçok kültürde tekrarlanmaktadır. Al Karısı, Medusa, Kirke, Lilith, Kali, Hel gibi karakterler, mitolojik hikâyelerde kadınların tehlikeli, hilekâr ya da günahkâr olarak tasvir edilmesine örnek teşkil etmektedir. Hatta çocuklarını öldüren bir katil olarak da hikâyelerde temsil edilmektedir. Yunan mitolojisinde ilk kadın Pandora'nın yaratılış hikâyesi, kadınların mitolojideki zayıflığını, kurnazlığını veya günahkârlığını temsil etme eğilimindeki stereotipleri ortaya koyar. Bu temsiller, kadınların toplum içindeki rolünü şekillendiren ve pekiştiren bir rol oynamıştır. Mitolojik hikâyeler, o dönemdeki toplumsal normları ve değerleri yansıtır. Kadınların kötücül olarak tasvir edilmesi, o dönemdeki cinsiyet rollerini güçlendirerek, kadınların toplum içindeki konumlarını sınırlamıştır. Bu stereotipler, mitolojiden kaynaklanan bir miras olarak, toplumların genel bakış açılarını da etkilemektedir. Çalışmamızda, farklı kültürlerin mitolojik öykülerinde yer alan kadın karakterlerin kötücül eğilimleri ele alınarak, bu temsillerin toplumsal normlar ve değerlerle nasıl ilişkilendirildiğinin ortaya konması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Mitoloji, Cinsiyet Eşitsizliği, Kadın, Tarih, Toplumsal Cinsiyet Normları, Cinsiyet Eşitsizliği

Abstract

Mythological stories are one of the important elements that shape the collective consciousness of cultures and societies. However, the fact that female characters are often depicted in a more malevolent manner than men in these mythologies has a profound impact on the mythological legacy of gender stereotypes. "Women are bad" motifs, which are frequently encountered in mythological texts, are repeated in many cultures, especially in Greek, Roman, Northern European and Indian mythologies. Characters such as Al Karısı, Medusa, Circe, Lilith, Kali and Hel are examples of women being depicted as dangerous, deceitful or sinful in mythological stories. He is even represented in the stories as a murderer who kills his children. The creation story of Pandora, the first woman in Greek mythology, reveals stereotypes that tend to represent women's weakness, cunning, or sinfulness in mythology. These representations played a role in shaping and reinforcing the role of women in society. Mythological stories tend to reflect the social norms and values of that period. Depicting women as evil strengthened the gender roles of that period and limited the position of women in society. These stereotypes, as a legacy originating from mythology, also affect the general perspectives of societies. Our study aims to examine the malevolent tendencies of female characters in mythological stories of different cultures and to reveal how these representations are associated with social norms and values.

Keywords: Mythology, Gender Inequality, Woman, Mythology, History, Gender Norms, Gender Inequality

* Bu çalışma 27-30 Ocak 2024 tarihlerinde gerçekleşen 2. Uluslararası Türk ve Dünya Kadın Araştırmaları Kongresi'nde sunulmuş olan özet bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Öğr. Gör., Kocaeli Üniversitesi, Kartepe Turizm Meslek Yüksekokulu, Kocaeli, Türkiye/ deniz.beyaz@kocaeli.edu.tr / ORCID ID : 0000-0001-7040-4068

Giriş

Demokritos "*Bir kadın düşünmeyi öğrenmemeli çünkü bu kötü sonuçlar doğurabilir*" demiştir (Holland, 2016; 36). Bu söz, kadınların düşünme yeteneğine dair yanlış ve aşağılayıcı bir inancı yansıtır. Kadınların düşünce kapasitesinin erkeklerden farklı veya daha az olduğunu ima eder. Bu tür bir inanç, kadınları ikinci sınıf vatandaşlar olarak gören ataerkil bir düşünce yapısını yansıtır. Günümüzde kadınlar ve erkekler arasındaki zihinsel kapasite veya yeteneklerin eşit olduğu kabul edilir. Bu nedenle, Demokritos'un sözü, geçmişte yaygın olan cinsiyetçi ve ayrımcı düşünce tarzını temsil eder ve modern çağda genellikle kabul edilemez olarak görülür. Bu kadın düşmanlığını yansıtan tutuma "*mizojeni*" adı verilmiştir². Genel olarak kadınlara yönelik derin bir hoşgörüsüzlük, nefret veya düşmanlık anlamına gelir. Kadın düşmanlığı, binlerce yıldır yaygın bir şekilde uygulanan ve kadınlara karşı duyulan nefret, aşağılama veya önyargıyı ifade eden bir cinsiyetçilik biçimidir. Bu tür bir düşmanlık, kadınları erkeklerden daha düşük bir sosyal statüde tutarak ataerkilliğin toplumsal rollerini sürdürmeyi amaçlar. Kadın düşmanlığı, dünya çapında sanata, edebiyata, insan toplumunun yapısına, tarihsel olaylara, mitolojiye, felsefeye ve dine yansır. Çalışmamızda da mitolojiye olan yansıması ele alınmıştır.

Stereotip terimi Fransızca *séréotype* sıfatından gelir ve Yunanca στερεός (kesin, sağlam) ve τύπος (yazım hataları, izlenim) dolayısıyla "*bir veya daha fazla fikir üzerinde sağlam izlenim*" sözcüklerinden türemiştir (Liddell ve Scott, 2001). "Streotip" kelimesi, belirli bir grup veya kategoriyle ilgili olarak genellikle basitleştirilmiş, genelleştirilmiş ve sıklıkla yanlış anlaşılabilir bir önyargı veya kalıplaşmış bir düşünceyi ifade eder. Streotipler; bir kişi, topluluk veya olay hakkında önceden kabul edilmiş fikirleri temsil eden genellemelerdir. Bu genellemeler, genellikle gerçeklikten uzak olabilir ve bireylerin veya grupların karmaşıklıklarını anlamada yetersiz veya hatalı olabilir (Marshall, 1999: s. 701).

Streotipler, sosyal, kültürel ve etnik gruplara yönelik olarak ortaya çıkabileceği gibi cinsiyet, yaş, meslek gibi farklı kategorilere de uygulanabilir. Streotipler, insanların kararlarını, davranışlarını ve değerlendirmelerini etkileyebilir ve bu nedenle bu tür genelleştirmelere karşı duyarlı olunması önemlidir. Streotiplere karşı bilinçli olmak ve bireylerin gerçekliklerini anlamak için önyargısız bir bakış açısı benimsemek, daha sağlıklı iletişim ve toplumsal ilişkiler için önemlidir (Taş, 2018: s. 481).

Kadın stereotipi, genellikle kadınların belirli özelliklere, rollere veya davranış kalıplarına sıkıştırıldığı genellemeleri ifade eder. Bu stereotipler, toplumun belirli bir dönemindeki kültürel, sosyal ve tarihsel etkileşimlere bağlı olarak değişebilir. Genel olarak kadın streotipleri:

1. Ev işlerini yapma: Kadınların genellikle ev işleriyle ilgilenmeleri veya çocuk bakımıyla ilgilenmeleri gerektiği stereotipi.
2. Duygusal Hassasiyet: Kadınların daha duygusal ve duyarlı olduğu, bu nedenle daha çok duygusal işler veya ilişkiler için daha uygun olduğu düşüncesi.
3. Güzellik ve Dış Görünüş Odaklılık: Kadınların genellikle dış görünüşleri üzerinde daha fazla odaklandıkları ve güzellik standartlarına uymaları gerektiği stereotipi.
4. Zayıflık ve Güçsüzlük: Kadınların zayıf veya savunmasız olduğu, dolayısıyla güçlü liderlik rollerine uygun olmadığı stereotipi (Marshall, 1999: s. 98).

Bu tür stereotipler, bireylerin ve toplumun kadınlara yönelik beklentilerini etkileyebilir, kadınların potansiyelini sınırlayabilir ve eşitsizliklere neden olabilir. Bu nedenle, bu tür stereotiplere karşı farkındalık yaratmak ve cinsiyet eşitliğini desteklemek önemlidir. Kadınların çeşitli rollerde ve yeteneklerle var olabileceği gerçeğini vurgulayan bir yaklaşım, toplumun daha adil ve eşitlikçi bir yer olmasına katkıda bulunabilir (Sosyoloji Kitabı 299).

Kadın stereotiplerinin kaynakları, genellikle toplumsal, kültürel, tarihsel ve medya etkileşimlerine dayanır. İşte bu stereotiplerin kaynaklarını anlamak için bazı faktörler:

1. Toplumsal ve Kültürel Normlar: Toplumlar genellikle belirli cinsiyet rollerini sürdürme eğilimindedir. Bu roller, zaman içinde değişiklik gösterse de, bazı geleneksel normlar ve beklentiler hâlâ varlığını sürdürebilir.
2. Tarih ve Gelenekler: Tarih boyunca, birçok kültürde kadınlar belirli rollerle ilişkilendirilmiş ve bu roller bazen sınırlayıcı veya stereotip olmuştur. Bu tür tarihsel miraslar, günümüze kadar uzanabilir.

² Kelimenin kökeni, Yunancada nefret etmek (μισέω) fiili ve kadın (γυνή) kelimesinden gelmektedir.

3. Eğitim ve Aile: Çocuklar, aileleri ve eğitim sistemleri tarafından cinsiyet rolleri ve beklentileri konusunda etkilenebilirler. Bu, bireylere belirli cinsiyet stereotiplerini öğretme eğilimindedir.

4. Medya ve İletişim Araçları: Medya, kadınları belirli şekillerde tasvir ederek veya belirli rollerle ilişkilendirerek cinsiyet stereotiplerini güçlendirebilir. Reklamlar, televizyon dizileri, filmler ve diğer medya biçimleri, genel algıları etkileyebilir.

5. Ekonomik Faktörler: İş dünyası ve ekonomi de kadınların ve erkeklerin belirli rollerle ilişkilendirildiği bir alandır. Bu, kadınların ve erkeklerin belirli sektörlerde çalışma eğilimlerini etkileyebilir.

6. Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Roller: Bazı toplumlarda geleneksel olarak kadınlara ve erkeklere atanmış belirli roller vardır. Bu roller, kadınları belirli alanlarda sınırlayabilir ve belirli beklentilere yönlendirebilir (Thorpe, 2016: s. 298).

Bu faktörlerin kombinasyonu, kadın streotiplerinin varlığını ve sürdürülmesini etkileyebilir. Ancak, toplumlar bu streotiplere karşı farkındalık yaratma, eğitimde eşitlik sağlama ve cinsiyet eşitliği için çabalar gösterme yoluyla bu konuda değişiklik yapabilirler.

1. Mitolojinin Etkisi

Mit sözcüğü Eski Yunanca kökenli bir sözcüktür. Mit, "Mythos" (μῦθος) sözcüğünden gelmektedir ve ilk anlamı ağızdan ağıza aktarılan söz, konuşma, sohbet, söylenti, öğüt, tavsiyedir. İkincil anlamı olarak öykü, hikâye, efsane, tarihsel hikâyedir (Liddell ve Scott, 2001: s. 521). Tarih öncesi zamanda oluştuğuna, gerçekleştiğine inanılan olayları, olağanüstü karakterleri ve tipleri konu edinen kutsal nitelikli anlatıdır (Artun, 2014: s. 175). Mit kavramının herkes tarafından kabul edilen, kapsayıcı tanımını yapmak oldukça güçtür (Güçlü, 2023: s. 99). Mitoloji, toplumların kültürel ve tarihsel mirasını şekillendiren önemli bir unsurdur. Mit, kutsal bir hikâyeyi anlatır; en eski zamanlarda, başlangıç masallarına özgü bir zamanda gerçekleşmiş bir olayı dile getirir. Mit, doğaüstü varlıkların aracılığıyla, kosmosun tamamını veya yalnızca bir kısmını (bir ada, bir bitki türü, bir insan davranışı, bir kurum gibi) nasıl gerçekliğe dönüştüğünü anlatır. Bu tanım, mitolojinin özünü vurgulayarak, insanlığın geçmişte ve günümüzde mitler aracılığıyla nasıl dünyayı anlamlandırdığını ve kutsal olanla nasıl ilişki kurduğunu ortaya koymaktadır. Mitler, insanların evreni, toplumu ve kendilerini anlama çabalarının bir ürünü olarak önemli bir role sahiptir (Eliade, 2016: s. 17). Mitoloji ise; Mitos ve logos sözcülerinden meydana gelmiştir. Mitos sözcüğü yukarıda belirtildiği üzere söz, konuşma, sohbet, söylenti, öğüt, tavsiye, öykü, hikâyeye, efsane, tarihsel hikâyedir; logos (λόγος) ise Eski Yunanca' da en temel anlamıyla söz, akıl ile algılanıp söylenen söz demektir. Zaman içinde bu kelime bilimin yerini tutmuştur. Mitoloji, farklı milletlerin ya da arkaik toplulukların tarih boyunca geliştirdikleri mitleri, mitlerin geçirdiği safhaları, mitlerin yapılarını inceleyen ve mitleri yorumlayan bir bilim dalıdır (Güçlü, 2023: s. 99).

Mitolojik hikâyeler, geleneksel cinsiyet rolleri, idealler ve stereotiplerle ilgili toplumsal düşünceleri etkileyebilir. Mitolojik karakterlerin ve hikâyelerin, kadın ve erkek rolleriyle ilgili belirli streotipleri güçlendirebileceği veya zayıflatabileceği birçok örnek vardır.

1. Tanrıça ve Kadın Figürleri: Mitolojik pantheonlarda yer alan tanrıça figürleri, kadınlara güç ve kudret atfeder. Ancak, bazı mitolojilerde bu tanrıça figürleri, genellikle güzellik, doğurganlık ve anaçlık gibi belirli özelliklerle sınırlı olabilir. Bu, kadınları belirli rollerle ilişkilendiren streotiplere katkıda bulunabilir.

2. Kahramanlık ve Savaş: Mitolojik hikâyelerde sıkça rastlanan kahramanlık ve savaş tema, genellikle erkek karakterlere odaklanır. Bu, erkeklerin güç, cesaret ve liderlikle ilişkilendirilmesine katkıda bulunabilir.

3. Ahlaki Dersler ve Davranış Modelleri: Mitolojik hikâyeler genellikle ahlaki dersler içerir ve belirli davranış modellerini öne çıkarır. Bu modeller, kadın ve erkek rolleriyle ilgili belirli beklentilere işaret edebilir.

4. Aşk ve Aile: Mitolojik hikâyelerdeki aşk ve aile temaları, genellikle belirli cinsiyet rolleri ve ilişkileri güçlendirebilir veya sorgulatabilir.

Ancak, mitolojik hikâyeler aynı zamanda toplumları düşündürerek, sorgulayarak veya değiştirerek belirli stereotipleri zayıflatabilir. Modern yorumlamalarda, mitoloji genellikle cinsiyet eşitliğini ve çeşitliliği vurgulayan bir yaklaşımla ele alınır. Toplumlar, mitolojik hikâyeleri kendi değerleri ve inançları doğrultusunda yeniden yorumlayabilir ve böylece cinsiyet stereotipleriyle başa çıkabilir.

Mitolojik anlatılarda, çeşitli kültürlerde kötücül kadın karakterlere rastlamak mümkündür. Bu karakterler, mitolojik hikâyelerde genellikle negatif özelliklere sahip, tehlikeli veya kötü niyetli olarak tasvir edilirler. Ancak, bu tasvirler kültürden kültüre farklılık gösterebilir ve birçok mitolojik sistemde kadın karakterleri karmaşık ve çeşitli olabilir.

2. Diğer Mitolojilerden Örnekler

2.1. Al Karısı, Kara Koncolos, Kuyu Kızı, Çarşamba Karısı, Cazu, Kabos (Türk Mitolojisi)

Al Karısı, Türk mitolojisinde yaygın olarak var olduğuna inanılan bir olağanüstü yaratıktır. Farklı bölgelerde ve topluluklarda değişik isimlerle anılır ve çeşitli şekillerde tasvir edilir. Anadolu'da yer alan anlatılarda, Al Karısı'nın çeşitli kötücül özellikleri ve eylemleri vurgulanır. Al Karısı'nın, insanları kandıran veya zarar veren bir varlık olarak tanımlandığına inanılır. Genellikle insanları özellikle de loğusa kadınları ve yeni doğmuş bebekleri hedef alarak zarar verdiğine inanılır. Al Karısı'nın fiziksel görünümü değişkenlik gösterir ve çeşitli kılıklara bürünebilir. Uzun saçları, korkunç görünümü ve kıyafetleriyle tanımlanır. Hayvan kılıklarına da girebilir ve farklı şekillerde görülebilir. Anadolu'da Al Karısı'nın hikâyesi ve inancı, çeşitli mitolojik unsurlarla ve bölgeye özgü inanışlarla şekillenir. Al Karısı'nın zararlarından bebekleri korumak ve korunmak için çeşitli tılsımlar ve muskalar kullanılır. Al Karısı, Türk mitolojisinin önemli bir parçası olarak kabul edilir ve hala bazı bölgelerde yaşayan gelenekler ve inanışlar aracılığıyla hatırlanır ve anlatılır (Beyaz, 2016: 1200).

Kara Koncolos, kışın en soğuk günlerinde insanlara zarar veren bir cadı ve dişi olduğuna inanılan bir varlıktır (Pakalın, 1983: s. 253). Zemherinin ilk on gününde sokaklarda dolaşırken rastladığı herkese "*Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun? Adın ne?*" diye sorar. Verilecek cevaplarda mutlaka "*kara*" kelimesi bulunmalıdır, aksi halde elindeki kocaman tarakla saldırarak karşısındakini öldürür. Bu durumdan korunmak için kış günlerinde evlerdeki taraklar ortada bırakılmaz, saklanır. Kara Koncolos, Yunanca "*Kalikantzaros*" sözcüğünden gelir ve kışın ormanlardan sahil köylerine fırtınayla geldiğine veya denizden çıktığına inanılır (Roux, 2000: s. 164). İnsanı taklit eden ve maymuna benzeyen bu cin özellikle küçük çocukları ve yeni doğmuş buzağuları avlar. Bu durumu engellemek için ev sahipleri "*kuymak*" koyarlar (Duvarcı, 2005: s. 126). Sorgun'da kışın en şiddetli geçtiği aya "*Cangulaz*" veya "*Koncaloz*" ayı denir. Bu varlıktan korunmak için kapı ve pencerelerin önüne pancar konulur çünkü pancarın kokusunu sevmediğine inanılır. Cangulaz, insanlara tanıdıkları birinin sesiyle seslendiği ve uykudan uyanmalarını sağladığı bilinir. Gündüzü sevmeyen ve genellikle görünmez olan bu varlık, vampirler gibi gündüzleri saklanır. Evliya Çelebi'nin anlattığına göre İstanbul'da Hz. Yahya Kilisesi bitişiğindeki mağarada kışın zemheri ayında geceleri Koncaloz denilen cadıların dolaştığı ve sabah olunca mağaraya geri döndükleri söylenir (Şentürk, 1999: s. 218).

Kuyu Kızı, genellikle mitolojik veya folklorik hikâyelerde yer alan suyun ruhu veya suyun içinde yaşayan bir varlık olarak tasvir edilen bir figürdür. Genellikle bir kuyunun veya gölün derinliklerinde yaşayan ve suya çekilen insanları veya hayvanları avlayan bir varlık olarak betimlenir³. Bu hikâyelerde Kuyu Kızı genellikle suya düşen veya suyun kenarında dolaşan insanları kandırarak suyun derinliklerine çeker ve orada esir alır. Bazı hikâyelerde ise Kuyu Kızı'nın insanlarla ilişki kurmaya çalıştığı, hatta bir insanla aşk yaşadığı ve bu ilişki sonucunda oluşan trajik sonlar anlatılır (Bayat, 2007; s. 282).

Çarşamba Karısı (Çarşamba Cadısı), genellikle folklorik hikâyelerde ve geleneklerde karşımıza çıkan, çoğunlukla korkutucu bir varlık olarak tasvir edilen bir figürdür. Adını Çarşamba gününden alan bu cadı, genellikle Çarşamba günleri ortaya çıkar ve sadece o gün dolaşma yetkisine sahiptir. Bu nedenle, Çarşamba günü her yere hızla dolaşır ve kısa sürede geniş bir alanı kat eder. Amaçsız, hiç bir iş yapmadan ortalıkta dolaşan insanlara "*Çarşamba Karısı gibi gezip durma*" denir (Duvarcı, 2005: s. 128). Çarşamba Karısı'nın fiziksel görünümü genellikle korkutucu ve tehditkâr olarak betimlenir. Dişi bir varlık olarak tasvir edilir ve bazen yırtıcı hayvanlara benzeyen özelliklerle betimlenir. Kıyafetleri genellikle yırtık ve eski olabilir ve yüzünde dehşet verici bir ifade bulunabilir (Beyaz, 2018; s. 112).

Cadılar, dünya genelinde farklı kültürlerde ve inanç sistemlerinde çeşitli şekillerde tasvir edilen doğaüstü varlıklardır. Türk halk kültüründe de cadılar, farklı adlarla ve özelliklerle karşımıza çıkar. Yerel ağızlarda Cazi, Cazu, Cazi, Cadi gibi şekillerde adlandırılan bu varlıklar genellikle korkutucu bir görünüme sahip olarak tasvir edilirler. Cadılar, genellikle saç başı dağınık, çirkin ve pis bir görünüme

³ Kuyu Kızı figürü farklı kültürlerde de görülür. Alman mitolojisinde "*Nixe*" veya "*Undine*" olarak bilinirken, Slav mitolojisinde "*Rusalka*" olarak adlandırılır.

sahiptirler. Geleneksel olarak kadın cinsiyetiyle ilişkilendirilse de bazı kültürlerde erkek cadıların da varlığına inanılır. Cadılar genellikle büyü yapma yeteneğine sahip olduklarına inanılır ve kimi zaman insanlara zarar vermek için bu yeteneklerini kullanırlar. *Hortlak*, *Gol*, *Çarşamba Karısı* (Cadısı) veya *Kara Koncolos* gibi isimlerle de anılan cadılar, karanlık ve soğuk zamanlarda ortaya çıkarlar ve genellikle insanlara zarar vermek amacıyla dolaşırlar. Cadıların insanları boğduğuna ve kanlarını emdiğine dair inanışlar da yaygındır (Boratav, 2013: s. 92). Özellikle bebeklere musallat olduğuna ve onlara zarar verdiğine inanılan cadılar, Doğu Karadeniz bölgesinde "cazi" olarak adlandırılırlar. Cadılar genellikle taze et yemek için insan ve hayvan yavrularını hedef alırlar (Arık, 2006: s. 139; Küçük, 2011: s. 131). Türk halk kültüründe, cadılar genellikle karanlık ve korkutucu varlıklar olarak kabul edilirler. İnsanları korkutmak, zarar vermek veya geleneklere uymalarını sağlamak amacıyla kullanılan bu figürler, halk arasında yaygın bir şekilde anlatılan efsaneler ve hikâyelerde önemli bir yer tutarlar. Evliya Çelebi de seyahatnamesinde sık sık cadılardan bahsetmektedir (Diniz, 2017; s. 209).

Kabos, Erzurum'un Tekman ilçesi köylerinde anlatılan korkutucu bir varlık olarak bilinir. Kabos, genellikle saçları uzun, karmakarışık ve tırnakları uzun, şişman ve çirkin bir kadın olarak tasvir edilir. Yeni doğum yapmış kadınlara musallat olduğuna inanılır ve onların ciğerini söküp alarak kadının ölümüne neden olduğu düşünülür. Bu yaratıktan korunmak için kadınlar çeşitli önlemler alırlar. Başörtülerinin veya kıyafetlerinin bir yerlerine iğne veya çengelli iğne takarlar. Yeni doğum yapmış kadının etrafına yünden örülen iplikler gerilir. Eğer Kabos yakalanırsa, üzerine batırılan iğne ile etkisiz hale getirilmesi geleneksel bir korunma yöntemidir. Kabos'un yakalanması durumunda, evin hizmetçisi olarak kullanılabilir. Ancak üzerindeki iğneden kurtulursa, tekrar zarar vermek üzere kaçıp gider. Doğum yapan kadınlar genellikle yalnız bırakılmazlar, geceleri ışıkların söndürülmemesi ve bebeğin beşiğinin etrafına ekmek ve Kur'an konması gibi önlemler alınır (Çevirme ve Sayan, 2005; s. 68).

2.2. Lilith (Mezopotamya Mitolojisi)

Lilitu veya *Lilit*, Mezopotamya mitolojisinde kökeni bulunan bir figürdür ve daha sonra Yahudi mitolojisinde Lilith'e benzeyen bir karakter olarak ortaya çıkmıştır. Lilitu, Gece Cinleri olarak da bilinir ve genellikle insanların ve hayvanların rüyalarını rahatsız eden, onlara zarar veren bir varlık olarak tasvir edilir. Mezopotamya mitolojisinde, Lilitu'nun tanrıça Inanna'nın hizmetkârları arasında olduğu ve cinsel arzu, kıskançlık ve ölüm gibi konularda insanları etkileyebildiği düşünülür. Aynı zamanda, geceleyin dolaşarak bebeklere zarar verebileceği ve insanları korkutabileceği inancı da vardır (Black ve Green, 2003, s. 144).

Lilith, Hıristiyan ve Yahudi inançlarında Âdem'in ilk karısı olarak kabul edilen dişi bir cindir. O, ilk feminist figürlerden biri olarak tanımlanır çünkü Âdem ile eşit olarak kabul edilmediği için başkaldırmıştır. Âdem'in üzerine egemenlik kurma isteğini reddeden Lilith, tanrının gizli adını söyleyerek göğe yükselmiş ve cinlerin başı ile ilişkiye girerek yüzlerce çocuk doğurmuştur. Ancak Lilith'in göğe yükselmesi, Âdem'e geri dönmesi için üç meleğin gönderilmesiyle son bulmamıştır. Lilith, geri dönmeyi redderek, bebek katili olarak anılmaya ve geceleri yeni doğmuş bebekleri öldürmeye başlamıştır. Lilith'in bebekleri öldürmesinden dolayı, İbrani ve Arapça'da "gece" anlamına gelen "*laila*" kelimesi ile ilişkilendirilmiştir. Bu nedenle, günümüzde hala Yahudiler, loğusaları yalnız bırakmazlar ve çocuk kıyafetlerini geceleri dışarıya asmazlar. Lilith'e karşı korunmak için çeşitli tılsımlar ve muskalar hazırlanır ve geleneksel olarak bebeklerin güvenliğini sağlamak için kullanılır (Beyaz, 2016: s. 1200).

2.3. Kali (Hindu Mitolojisi)

Hinduizm'in önemli tanrıçalarından biri olan Kali, Şiva'nın eşi ve Devi'nin kara derili bir formudur. Kali, Sanskritçe'de "*zaman*" anlamına gelen "*kala*" sözcüğünün dişil biçimidir. O, her şeyi doğuran ve her şeyi yok eden, varoluşun döngüsünde özel bir rol oynayan bir tanrıçadır. Kali'nin varlığı, kısa süren yaşamın büyüünün sona ermesi ve yeniden doğuşa geçişi temsil eder. Onun varlığı, zamanın akışıyla birlikte gelir ve her varlık için sonun başlangıcını işaret eder. Kali, yok oluşun ve yeniden doğuşun sembolü olarak görülür, bu da evrenin sürekli döngüsünü ve sonsuzluğunu temsil eder (Zimmer, 2004; s. 239). Kali'nin görüntüsü korkutucu ve etkileyici bir şekilde tasvir edilir. Boynunda insan kafataslarından yapılmış bir kolye taşır, kanlı ağızla ve çevresinde dolaşan yılanlarla tanımlanır. Sıklıkla yıkıcı güçlerin ve zamanın simgesi olarak tasvir edilir. Bu yıkıcı güç, evrenin döngüsel doğasını ve her şeyin geçici olduğunu temsil eder (Kaya, 1997; s. 82). Kali, savaş tanrıçası olarak da bilinir. Bazı mitolojik hikâyelerde, kötülüğe ve adil olmayan güçlere karşı savaşırken tasvir edilir. Bu yönüyle, Kali'nin cesaret, kararlılık ve adaletin sembolü olduğu düşünülür (Emmanuel, 1995; s. 83). Kali aynı zamanda bir annenin koruyucu yüzünü de temsil eder. Bazı inançlara göre, Kali, onunla ilişki kuranlar için koruyucu bir

figürdür ve onlara rehberlik eder. Kali ayrıca kişisel özgürlük, dönüşüm ve yeniden doğuşun sembolü olarak da kabul edilir. Onun yıkıcı enerjisi, kişisel kurtuluş ve ruhsal aydınlanma yolunda engelleri ortadan kaldırmayı temsil eder (Dallapiccola, 2013; 15). Kali'nin sembolizmi ve anlamı, Hinduizm'in farklı geleneklerinde ve inanç sistemlerinde farklılık gösterebilir. Ancak, genel olarak Kali, evrenin yıkıcı ve yaratıcı güçlerini temsil eden, güçlü ve karmaşık bir tanrıça olarak kabul edilir.

2.4 Hel (İskandinav Mitolojisi)

Angrboda'nın kızı olan Hel, İskandinav mitolojisinde ölüm tanrıçası olarak bilinir. *Fenrir* (vahşi kurt), *Jormungand* (dünyanın çevresine sarılmış yılan) ve *Sleipnir*'in (Odin'in sekiz bacaklı atı) kız kardeşidir. Hel, diğer tanrılar tarafından ürkütücü yeraltı dünyasına sürülmüştür. Hel'in görünüşü korkutucu bir şekilde betimlenir. Kafa derisinin bir yarısı kafatasını tamamen gösterecek şekilde kalkık durumdadır. Hel, yeraltı dünyasının hükümdarıdır ve dünyasına gelen ölüleri yargılar. Hayatları boyunca büyük günahlar işlemiş olanları ebedi ve sert cezalara çarptırır. Ölümcül işkence odası, acı çılgınlıkların yükseldiği ve zehirli yılanlarla dolu bir nehrin ortasındaki bir adada bulunur. İnanılmaz olsa da, bazı ölümler bu korkunç odadan *Naglfar* adındaki cesetlerden yapılmış bir gemi ile kaçmaya çalışmışlardır. Hel'in kapısını ise azman bir bekçi köpeği olan *Garmr* korur. Yüzünden akan kan, yeraltının zalim kaderinden kaçmaya çalışan ruhların umutsuz çabalarını simgeler (Daniels, 2014; s. 205). İskandinav mitolojisinde, Hel aynı zamanda ölümler diyarının da adıdır. Hel, karanlık ve kasvetli bir mekân olarak tasvir edilir. Hel, üzerinde *Gillarbu* köprüsünün bulunduğu, *Gioll* ırmağı tarafından canlılar dünyasından ayrılan bir yerdedir. Hel'e giden yol, Hermod gibi karakterlerin ölümler diyarını ziyaret ettiği, ancak tehlikelerle dolu bir yolculuk olduğu söylenir. Hel'e giden yol, "aşağıya ve kuzeye doğru" olarak tarif edilir. Bu ifade, Hel'in yerini ve yolunun gidiş yönünü vurgular, ayrıca Hel'e ulaşmanın tehlikelerle dolu ve zorlu bir yolculuk olduğunu gösterir (Page, 2003; s. 119).

2.5. Morrigan (Kelt Mitolojisi)

Morrigan, Kelt mitolojisinde önemli bir tanrıça veya tanrıça grubudur. Morrigan genellikle savaş, kader ve ölümlerle ilişkilendirilir. İrlanda mitolojisinde yer alan Morrigan, savaşın ve kaderin tanrıçası olarak bilinir. Üç tanrıça olan *Morrigan*, *Babd* ve *Macha*'dan oluşan bir üçleme olarak kabul edilir ve sık sık savaşın sembolü olarak tasvir edilir. Morrigan, savaşçıların kaderini belirleyen ve savaş alanında aktif olarak müdahale eden bir tanrıçadır. Savaşçıları cesaretlendirir ve desteklerken, aynı zamanda düşmanlarına korku salar ve ölüme neden olabilir. Morrigan'ın sembolik olarak karga veya kuzgun gibi kuşlarla ilişkilendirilmesi yaygındır ve savaş alanlarında bu kuşların görülmesi, yaklaşan bir savaşı veya ölümü haber verdiği düşünülür. Morrigan, karanlık ve gizemli bir aura ile çevrili olan bir tanrıçadır ve Kelt mitolojisinde önemli bir figür olarak kabul edilir. Savaşın ve ölümün yanı sıra kaderin de simgesi olan Morrigan, Kelt kültüründe derin bir etkiye sahiptir (Price, 2011; 86).

3. Yunan Mitolojisi

3.1. Bir Ceza Olarak Kadının Yaradılışı

Pandora efsanesi, Hesiodos'un eserlerinde detaylı bir şekilde anlatılan bir hikâyedir. Pandora bütün tanrıların armağanı demektir. Tanrılar tarafından Hephaistos ile Athena'nın işbirliğiyle yaratılan Pandora, bir dizi özellikle donatılmıştır. Bu özellikler arasında güzellik, zarafet, el becerisi ve ikna gücü gibi nitelikler bulunurken, Hermes tarafından yalan ve düzenbazlık da Pandora'nın yüreğine yerleştirilmiştir. Zeus'un emriyle yaratılan Pandora, aslında insanlığın Prometheus yüzünden cezalandırılması için bir araç olarak tasarlanmıştır⁴. Tanrılar, insanlara mutsuzluk getirecek bir armağan olarak Pandora'yı yaratırken, ona içinde kötülüklerin bulunduğu bir kutu da vermişlerdir⁵. Epimetheus'a⁶ gönderilen Pandora, kardeşi

⁴ Prometheus, insanlara tanrıların ateşini getirerek onlara hayat verici ve dönüştürücü bir güç sağlar. Bu, insanların ateşi kullanarak yiyeceklerini pişirmelerini, ısı ve ışık elde etmelerini ve metalleri işlemelerini sağlar. Zeus, insanlardan kendisine kurbanlar sunmalarını isterken Prometheus, kurban sunumunu manipüle ederek Zeus'u aldatır. İyi etlerin üzerini işkembe ile kaplayarak ve yağların ve kemiklerin üzerini deri ile örterek, kurbanın daha büyük görünmesini sağlar. Zeus, daha büyük parçayı seçer, ancak aslında yağ ve kemiklerden oluşan parçayı seçmiştir. Prometheus'un bu müdahalesi, Zeus'un öfkelerini çeker ve Prometheus'a karşı bir öfke dalgası başlatır.

⁵ Hesiodos'un eserinde "πίθος" olarak yazılan kelime aslında büyük bir toprak kap olup, şarap, yağ, tahıl veya diğer erzakların depolanması için kullanılmaktaydı. Pithos'un kutuya dönüşmesinin bir tercüme hatası olduğu ve bu hatanın Erasmus'a ait olduğu düşünülmektedir. Erasmus, Pandora'nın öyküsünü Latince'ye aktarırken, Yunanca "pithos" kelimesini "kutu" anlamına gelen "pyxis" ile değiştirmiştir. Bu yanlış tercüme, Pandora mitinin halk arasında yayılmasına ve "kötülüklerin kutusu" olarak bilinmesine katkıda bulunmuştur.

⁶ Epimetheus (Επιμηθεύς) Eski Yunanca'da "sonradan düşünülmüş" Prometheus ise (Προμηθεύς) "Öngörü" anlamlarına gelir. Prometheus ne kadar akıllı ve kurnaz ise kardeşi Epimetheus o kadar alık ve düşüncesizdir.

Prometheus'un "*Zeus'tan hiçbir armağan kabul etme*" uyarısını unutarak Pandora'yı kabul eder. Pandora getirdiği kutuyu merakına yenik düşerek açması sonucu, içinden tüm kötülükler dünyaya yayılır. Ancak, "*Umut*" Pandora'nın açtığı kutunun içinde kalır ve insanlığın yanında olmaya devam eder (Hesiodos, 1991a; 43 vd.). Bazı tradisyonlara göre, Pandora'nın hediye kutusunun içinde kötülüklerin değil, aslında iyiliklerin bulunduğu anlatılır. Zeus'un düğün hediyesi olarak Pandora'ya verilen bu kutu, insanlığa mutluluk, refah ve bereket getirecektir (Grimal, 1997; 602). Ancak, Pandora'nın merakı ve düşüncesizliği sonucu kutuyu açmasıyla birlikte, içindeki iyiliklerin hepsi dışarıya çıkar ve insanlar arasında dağılır. Böylece, Tanrıların yurdu olan Olympos'a geri dönerler. Pandora'nın açtığı kutunun içinde kalan tek şey umuttur. Bu, insanlığın yaşadığı zorluklar ve kötülükler karşısında bir teselli kaynağı olarak kalır (Theognis, 1931: fr. 1135)⁷. İnsanlar, umut sayesinde gelecekte daha iyi günlerin olabileceğine inanır ve bu inançlarıyla hayata devam ederler.

3.2 Gece Tanrıçası: Nyks

Yunan mitolojisinde Nyks, gece tanrıçası olarak bilinir ve karanlığın simgesidir. Hesiodos'un "*Theogonia*" adlı eserinde Nyks'un önemi vurgulanmıştır. İlk öğelerin doğuşuyla ilgili olarak, Nyks'un Khaos'tan doğduğunu ve ardından Erebos ile birleşerek ışıksal varlıkların doğmasına neden olduğu anlatılır. Nyks ile Erebos'un birleşmesinden sonra doğan ışıksal varlıklar şunlardır: *Aither* (Göğün üst katmanı) ve *Hemera* (gündüz). Nyks daha sonra kendi kendine üremeye başlar ve ortaya çıkan varlıklar, karanlık güçleri ve belaları temsil eder. *Moros*, *Ker*, *Thanatos* (üç ölüm tanrısı ve ölümün farklı yönlerini temsil ederler), *Klotho*, *Lakshesis*, *Atropos* (kader tanrıçaları, insanların yaşam ipliğini kontrol ederler), *Nemesis* (öç tanrıçası), *Eris* (kavga ve nifak tanrıçası), *Ate* (gaflet tanrıçası), *Lethe* (bellegi uyuşturan ırmağın tanrıçası) gibi (Hesiodos, 1991a; 43 vd.). Bu varlıklar ve tanrıçalar, Yunan mitolojisinde karanlığın ve kötülüğün farklı yönlerini temsil ederler. Nyks'un soyu, mitolojide karanlığın ve geceye ait olanın kökenini anlatır ve bu varlıklar mitolojik dünyanın karmaşıklığını ve çeşitliliğini yansıtır. Ayrıca ayı temsil eden varlık da tanrıça Selene'dir.

3.3. Kıskanç Bir Eş: Hera

Hera, Yunan mitolojisinde kıskanç, öfkeli ve kinci olarak nitelendirilir. Özellikle Zeus'un sadakatsizliklerinden ve onun âşıklarından dünyaya gelen çocuklardan dolayı öfkeli. Hera'nın en acımasız takibine uğrayanlardan biri Herakles'tir; çünkü Herakles'in On İki Görevi'nin Hera'nın öfkesinden doğduğuna inanılır. Hera, birçok efsanede önemli bir rol oynamıştır. Örneğin, Zeus'un sevgilisi Io'ya işkence etmiş, Semele'nin trajik sonundan sorumlu tutulmuş, Zeus'un gayrimeşru oğlu Dionysos'u koruyup büyüten Athamos ile Ino'yu deliliğe sürüklemiştir. Ayrıca, Artemis'i, Zeus'un baştan çıkardığı Kallisto'yu öldürmesi için kışkırtmış ve Leto'nun doğum yapmasını ve Artemis ile Apollon'un dünyaya gelmelerini engellemeye çalışmıştır. Zeus, Hera'nın tepkilerini daima dikkate almak zorunda kalmıştır, çünkü Hera'nın öfkesi ve kıskançlığı, Yunan mitolojisinin önemli dinamiklerinden biridir (Grimal, 1997; 250).

3.4. Büyücü Tanrıçalar: Hekate, Kirke, Medea

Büyü, geleneksel olarak doğüstü veya paranormal güçlerin kullanılarak olağandışı sonuçlar elde etmek amacıyla yapılan ritüeller veya uygulamalardır. Bu ritüeller genellikle sihirli sözlerin veya formüllerin tekrarlanması, sembollerin kullanılması, özel eşyaların veya malzemelerin kullanılması gibi belirli adımları içerebilir. Büyü, çeşitli kültürlerde ve inanç sistemlerinde farklı şekillerde uygulanmıştır. Bazı topluluklarda, büyü genellikle olumlu amaçlar için kullanılırken, diğerlerinde zarar verme veya kontrol etme amaçlı olarak kullanılmıştır. Büyü, insanların doğüstü güçlere veya tanrılara bağlı olarak, istedikleri sonuçları elde etmek için güçlerini kullanma arzularıyla ilgili derin köklere sahiptir. Bu nedenle, büyü sıklıkla dini veya dini olmayan ritüellerin bir parçası olarak görülür. Modern çağda, büyü genellikle birçok farklı şekilde uygulanmaktadır. Bazı insanlar bunu spiritüel veya kişisel gelişim amaçları için kullanırken, diğerleri hâlâ geleneksel inançlar ve uygulamalar çerçevesinde büyü yapmaktadır. Ancak, büyü hakkında farklı görüşler ve inançlar olduğu için, tanımı ve uygulaması kişiden kişiye

⁷ “ἐλπίς ἐν ἀνθρώποισι μόνη θεὸς ἐσθλή ἐτ’ ἐστίν,

ἄλλοι δ’ Ὀλύμπιόνδ’ ἐκπρολιπόντες ἔβαν”

Umut, insanlık arasında kalan tek iyi tanrıdır;

Diğerleri ayrıldı ve Olympos'a gitti (Theognis, 1931: fr.1135)

değişebilir (Örnek, 2014: 129 vd.; Malinowski, 2000: s. 68 vd.; Frazer, 2004: s. 12; Levi-Strauss, 1983: s. 33 vd.; Kieckhefer, 2022: s. 9 vd.).

Büyü ve kadın ilişkisi, tarih boyunca çeşitli kültürlerde ve toplumlarda farklı biçimlerde şekillenmiştir (Erbil, 2015; 100). İlk çağlardan bu yana, kadınlar genellikle doğal ve spiritüel güçlerle ilişkilendirilmişlerdir. Bu nedenle, büyü ve kadın arasında sık sık güçlü bir ilişki gözlemlenmiştir. Bu ilişkinin bazı temel unsurları:

1- Büyüsel Yetenekler: Kadınlar genellikle doğurganlık, yaşamın kaynağı, bereketin sembolü olarak görülürler. Bu doğal bağlam, kadınların doğaüstü veya spiritüel yeteneklere sahip olduğuna dair inançları da beslemiştir. Dolayısıyla, kadınlar büyü yapma veya spiritüel rehberlik gibi aktivitelerde sıklıkla yer almışlardır.

2- Kadın Ayinleri ve Ritüelleri: Kadınlar, kadın grupları veya topluluklarında bir araya gelerek doğurganlık, bereket veya koruyucu büyü gibi özel amaçlar için ritüeller düzenlemiştir. Bu ritüeller, toplulukları bir araya getirme, dayanışma hissi yaratma ve kadınların spiritüel güçlerini ifade etmelerini sağlama amacı taşır.

3- Cadılık ve Büyü ile İlişkilendirilme: Ne yazık ki, tarih boyunca kadınlar sıklıkla büyücülük veya cadılıkla ilişkilendirilmiş ve bu nedenle toplumda dışlanmış veya hedef alınmışlardır. Özellikle Ortaçağ Avrupa'sında, kadınlar büyücülük iddialarıyla suçlanmış ve cadı avları sırasında hedef alınmışlardır.

4- Spiritüel Rehberlik: Kadınlar, topluluklarında spiritüel rehberler veya şifacılar olarak kabul edilmişlerdir. Doğal ilaçlar kullanarak hastaları iyileştirmek, rüyalarda kehanetlerde bulunmak veya toplumsal sorunları çözmek gibi rollerde kadınlar sıklıkla ön plana çıkmıştır (Crow, 2022: s. 255 vd.; Ehzenreich ve English, 1992 : s. 24 vd.).

Büyü ve kadın ilişkisi, toplumsal cinsiyet rolleri, dini inançlar ve doğal dünyaya bakış açısı gibi birçok faktörden etkilenmiştir. Günümüzde hala kadınlar büyüsel uygulamalara ilgi göstermekte ve spiritüel arayışlarında aktif bir rol oynamaktadırlar. Bu ilişki, kültürel ve tarihsel bağlamlarda dikkate alınması gereken karmaşık ve derin bir konudur.

3.4.1. Hekate

Hekate, Yunan mitolojisinde büyük bir tanrıça olarak kabul edilir. Genellikle üç başlı veya üç şekilli olarak tasvir edilir, bu da onun evrenin farklı yönlerini temsil ettiği anlamına gelir. Çoğu zaman, bu üç baş veya figür gökyüzünü, denizi ve yeraltını simgeler⁸. Dolayısıyla, Hekate evrenin dengesini ve kontrolünü sağlayan bir tanrıça olarak görülür. Hekate, büyücülük, cadılık ve sihirle ilişkilendirilir. Gece, ay ışığı ve karanlıkla sıkça ilişkilendirilir ve genellikle gece yaratıklarının ve hayaletlerin koruyucusu olarak bilinir. Özellikle çarmla gerilmiş insan kafaları veya köpeklerle birlikte tasvir edilir. Aynı zamanda yol kenarları, mezarlar ve çatışma bölgeleri gibi karanlık ve tehlikeli yerlerin de koruyucusu olarak kabul edilir. Yol ayrımalarında rehberlik yapar ve kişilere yaşam yolculuklarında yardım eder. Hekate, özellikle ayın karanlık evrelerinde ve ölümlerin ruhlarının dolaştığı zamanlarda düzenlenen ritüellerde önemli bir role sahiptir. Yunan mitolojisinde büyücülük ve bilgeliikle ilişkilendirilen önemli bir tanrıça olarak kabul edilir (Grimal, 1997; s. 232).

3.4.2. Kirke

Kirke, Aeaea adasında yaşar ve son derece güçlü büyü yapma yeteneklerine sahiptir. Kirke, Okeanos'un kızı ve Helios'un torunu olarak kabul edilir. Homeros'un "*Odysseia*" adlı destanında önemli

⁸ Ay'ın yeniay, dolunay ve son dördün olarak üç safhası, anaerkil sistem içinde kadının yaşamındaki farklı aşamaları temsil eder. Yeniay, bakirelik dönemini; dolunay, genç kız veya gelinlik çağındaki kadını; son dördün ise ihtiyar kadın safhasını hatırlatır. Benzer şekilde, Güneş'in yıllık seyri de kadının yaşamındaki fiziksel değişimi yansıtır. İlkbahar, bir bakireyi; yaz, evlenme çağındaki kadını; kış ise ihtiyar kadını temsil eder. Kadın, aynı zamanda gökyüzünde, yeryüzünde veya denizde farklı şekillerde temsil edilir. Selene, Aphrodite ve Hekate aracılığıyla gökyüzünde bakire, yeryüzünde veya denizde evlenme çağındaki kadın ve yeraltında ihtiyar kadın olarak temsil edilirler. Bu mistik benzerlikler, üç sayısının kutsallığını ve sembolizmini güçlendirir. Her biri -bakire, evlenme çağındaki kadın ve ihtiyar kadın- üçlü halde görüldüğünde, Ay Tanrıçası dokuzlu bir grup olarak genişler ve kutsallığını gösterir (Graves, 2010; s. 16).

bir rol oynar. Odysseus'un gemisi ve mürettebatı, bir dizi maceradan sonra Aeaea Adası'na gelir. Kirke'nin sarayına girdiklerinde, Kirke'nin büyüyle domuzlara dönüşürler. Odysseus, Hermes'in yardımıyla Kirke'nin büyüünü bozmak için harekete geçer. Kirke, Odysseus'a âşık olur onu adada kalmaya zorlar. Zeus ve Athena'nın uyarısı üzerine Kirke, Odysseus'un gitmesine izin verir (Homeros, *Odysseia*: X. 232). Kirke, güçlü bir büyücü olarak ve Odysseus'un maceralarında karşımıza çıkan önemli bir karakter olarak, Yunan mitolojisinin önemli bir parçasıdır.

3.4.3. Medeia (Medea)

Medea, büyü yapma yeteneklerine sahip güçlü bir büyücüdür. Kolkhis kalı Aietes'in kızı ve dolayısıyla Helios'un (Güneşin) torunu ve büyük büyücü tanrıça Kirke'nin yeğenidir. Annesi, Okeanos'un kızı Idyia'dır ancak bazı anlatılarda annesi Hekate olarak anılır (Hesiodos, 1991b; 956-962). Medea, Yunan mitolojisinde önemli bir figürdür. Rodoslu Apollonios'un "Argo Gemisi Destanı" ve Euripides'in ünlü trajedisi "Medea" ile tanınır.

"Argo Gemisi Destanı"nda, Yunan kahramanı Iason, *Altın Post'u* aramak için Kolhis'e gelir. Medea, Iason'a yardım eder ve onun görevleri başarıyla tamamlamasına yardım eder (Apollonios, 2018). Medea'nın büyü yetenekleri, Iason'un zaferlerinde önemli bir rol oynar. Ancak, Medea'nın hikâyesi Euripides'in trajedisinde daha fazla odaklanır. Bu eserde, Iason, Medea'yı terk ederek Kral Kreon'un kızıyla evlenir. Medea, ihanete uğradığı için öfke ve intikam duygularıyla doludur. Büyü yeteneklerini kullanarak, Iason'un yeni karısını ve kendi çocuklarını öldürür (Euripides, 2020). Medea'nın hikâyesi, kadınların gücü, aşk ve ihanet gibi temaları ele alır. Medea'nın trajik hikâyesi, Yunan mitolojisinin en etkileyici ve derin hikâyelerinden biri olarak kabul edilir. O denli etkili olmuştur ki Latin Edebiyatı'nın önemli yazarlarından Seneca'da Medea üzerine bir tragedya kaleme almıştır (Seneca, 2020).

3.5. Nifak ve Kavga Tanrıçası: Eris

Eris, Yunan mitolojisindeki kargaşa, çekişme ve anlaşmazlık tanrıçasıdır. Eris, bazen tartışmaların ve çatışmaların başlatıcısı olarak görülür ve genellikle olumsuz bir figür olarak tasvir edilir (Erhat, 1997; s. 106). Troia Savaşı'nın kökeni, mitolojik bir olay olan Eris'in altın elma hikâyesiyle başlar. Peleus ile Thetis'in düğünlerine davet edilmeyen nifak tanrıçası Eris, intikam almak amacıyla ziyafet sofrasına altın bir elma atar. Bu elmanın üzerinde "*en güzel*" yazılıdır ve üç önemli tanrıça arasında bir rekabet başlatır. Hera, Athena ve Aphrodite arasında çıkan tartışma, tanrılar arasında büyür ve sonunda Zeus'un müdahalesini gerektirir. Zeus, karar vermekten kaçınarak Paris'i hakem olarak seçer. Paris'in kararını vermesi için üç tanrıça arasında bir yarışma düzenlenir. Her biri Paris'e farklı vaatlerde bulunur: Athena bilgelik, Hera Asya'nın hükümdarlığı ve Aphrodite dünyanın en güzel kadını Helen'in aşkı. Paris, Aphrodite'nin vaadine güvenir ve altın elmayı ona verir. Bu olay, Paris'in Helen'i kaçırması ve ardından Troia Savaşı'nın patlak vermesiyle sonuçlanır. Menelaos, hakarete uğramış olarak Akha ordularını toplar ve Troia'ya savaş açar.

Eris'in hikâyesi, Yunan mitolojisinde kargaşanın, çekişmenin ve anlaşmazlıkların sembolü olarak önemli bir rol oynar. Eris'in varlığı, tanrılar arasındaki ilişkilerin karmaşıklığını ve insan yaşamındaki çatışmaların doğasını yansıtır (Güçlü, 2023; s. 104).

3.6. Öç Tanrıcaları: Nemesis ve Eriys'ler

3.6.1. Nemesis

Nemesis, kötü davranışların cezalandırılması ve adaletin sağlanmasıyla yakından ilgilenen bir tanrıçadır. Adı Eski Yunanca "*hak edileni vermek*" anlamına gelen "*νέμω*"dan (nemo) gelmektedir (Liddell ve Scott, 2001: s. 528). Yunan mitolojisinde, özellikle kibirli veya aşırı gururlu kişilere karşı ceza vermekle tanınır⁹. Nemesis'in rolü, adaletsizlik yapanların veya aşırı gurur sergileyenlerin sonuçlarıyla yüzleşmelerini sağlamaktır (March, 2018; s. 36-68). Bu cezalar genellikle ironik veya dramatik bir şekilde ortaya çıkar ve kişinin kendi davranışlarının sonuçlarını yaşamasına neden olur. En bilinen cezası Narkissos'a verdiği cezadır¹⁰. Nemesis, genellikle kanatlı bir kadın olarak tasvir edilir ve bir çocukla

⁹ ὕβρις (Hybris)

¹⁰ Narkissos, Yunan mitolojisinde ünlü bir karakterdir. Genellikle kendine aşırı derecede hayran olan ve bu nedenle trajik bir sona sahip olan gençtir. Narkissos'un hikâyesi, Ovidius'un "Metamorphoses" (Dönüşümler) eserinde detaylı şekilde

birlikte görülebilir. Bu çocuk, adil adaletin sembolü olan bir ölçek veya kılıç taşıyabilir. Nemesis'in adaletin dengesiyle ve kötülüklerin cezasıyla yakından ilişkili olduğuna inanılır. Onun varlığı, insanların davranışlarının sonuçlarıyla yüzleşmeleri gerektiği fikrini vurgular. Nemesis'in hikâyesi, Yunan mitolojisinin derinliklerine kök salmıştır ve çeşitli mitlerde farklı şekillerde anlatılmıştır. Bu mitler, kişisel kazanç veya gurur uğruna adaletsizlik yapanların sonuçlarına odaklanarak önemli bir ders sunar. Nemesis'in varlığı, adaletin korunması ve insanların eylemlerinin sonuçlarını kabul etmeleri gerektiği fikrini güçlendirir.

3.6.2. Erinys'ler

Erinys'ler (Erinyeler veya Furiyalar), Yunan mitolojisinde intikam, öfke ve adaletin sembolü olarak bilinen dişi tanrıçalardır. Adları "öfke" veya "öç" anlamına gelir. Tanrılar tarafından insanların veya tanrıların işlediği suçların cezalandırılması için gönderilen korkunç varlıklardır. Klasik mitolojide, genellikle üç kadın olarak tasvir edilirler ve kırmızı gözler, yılanlarla dolu saçlar ve karanlık giysiler giyerler. Adaletin koruyucuları olarak bilinirler ve suç işleyenleri kovalar, onları cezalandırır ve intikam alırlar. Özellikle kan bağı cinayetlerinde ve aile içi suçlarda ortaya çıkarlar (Hamilton, 2016; s. 44). En bilineni, Orestes'in hikâyesidir¹¹. Erinysler, Yunan mitolojisinin korkutucu ve karanlık yönlerini temsil ederler ve adaletin her zaman sağlanması gerektiğini vurgularlar. Ayrıca, suçluların karşısında duran korkutucu ve güçlü figürler olarak da kabul edilirler.

3.7 Dişi Canavarlar: Medusa, Lamia, Harpya'lar, Ekhidna, Siren'ler, Skylla ve Empusa

3.7.1 Medusa

Yunan mitolojisinde ünlü bir figürdür ve Gorgon adı verilen üç korkunç yaratıktan biridir. Gorgonlar, yılan saçlı, altın kanatlı ve korkunç bir yüzü olan canavarlardır. Medusa, Gorgonların en ünlüsüdür. Medusa'nın hikâyesi, genellikle Perseus'un maceralarıyla ilişkilendirilir. Medusa, güzelliği ile tanınan bir kadındı ve Athena'nın tapınağında rahibeydi. Ancak, Athena'nın kutsal alanında Poseidon tarafından tecavüze uğraması üzerine Athena'nın öfkesini üzerine çekti. Athena, Medusa'nın saçlarını yılanlara dönüştürdü ve yüzünü de korkunç bir görünüme büründürdü. Medusa'nın bakışları, bakanları taşla çevirebilecek bir güce sahipti. Perseus'un görevi onun kafasını kesmektir. Athena, Perseus'a bu görevi yerine getirmesi için yardım etti. Perseus, Medusa'nın gözlerine bakmadan onun kafasını kesti ve Athena'ya getirdi (Hansen, 2017; s. 278 vd.). Medusa'nın hikâyesi, Yunan mitolojisinin en ünlü ve ikonik hikâyelerinden biridir. Medusa, güçlü ve korkulan bir figür olarak kabul edilir ve mitolojinin derinliklerinde sayısız yorum ve yorumlamalara konu olmuştur.

3.7.2. Lamia

Lamia Yunan Mitolojisinin en korkunç ve en bahtsız kadınlarından biridir. Lamia kadın başlı, eşek bacaklı bir canavardır. Dadılar onun öyküsünü çocukları korkutmak için anlatırdı. Efsaneye göre Lamia güzel bir kızdır ve Zeus ona gönül verir ancak Hera kıskandığı için her doğum yaptığında gelir ve çocuğunu öldürür. Bir süre sonra Lamia çıldırmış bir halde bir mağaraya gider saklanır ve çocukları yaşayan annelere düşman kesilir. Geceleri gözüne uyku girmediği için gider çocukları kaçıtır ve yer. Zeus, Lamia'ya acıdığı için, çok şarap içtiği geceler gözlerini çıkarıp yatağın yanındaki bir kaba koyar ve ancak o zaman Lamia rahat uyur ve çocukları rahat bırakır (Erhat, 1997; s. 191). Lamia'nın hikâyesi, çocuklara zarar veren kötü niyetli bir varlık olarak Yunan mitolojisinin karanlık ve ürpertici yönlerini yansıtır. Lamia figürü, zamanla farklı kültürlerde ve edebi eserlerde farklı şekillerde yeniden yorumlanmış ve

anlatılmıştır. Narkissos güzellik ve çekiciliği ile tanınan bir gençtir, ancak aşırı derecede kendine hayrandır ve başkalarının duygularını umursamaz. Bir gün ormanda avlanırken, bir gölette su içmek için eğildiğinde kendi yansımaya âşık olur. Her seferinde göletteki yansımaya dokunmaya çalışsa da, yansıma suya her dokunuşunda dağılır. Bu Nemesis'in verdiği bir cezadır. *"Orada hor görülen biri ellerini semaya kaldırıp 'İşte böyle sevsin kendisini, işte böyle elde edemesin sevdiğini!' demişti. Onayladı Nemesis haklı yakarları."* (Ovidius, Meta. 351 vd)

¹¹ Orestes, Agamemnon ile Klytaimnestra'nın oğludur. Agamemnon, Troia Savaşı'ndan döndüğünde karısı Klytaimnestra ve sevgilisi Aigisthos tarafından öldürülür. Orestes, babasının intikamını almak için görevlendirilir. Bu görevi yerine getirmek için Orestes, kardeşi Elektra'nın yardımıyla harekete geçer. Orestes, Klytaimnestra ve Aigisthos'u öldürür, ancak bu cinayetlerin intikamını alma sürecinde bir dizi trajik olay yaşanır. Orestes, annesini öldürdüğü için Erinysler tarafından takip edilir ve rahatsız edilir. Bu durum, onun ruh sağlığını etkiler ve onu deliliğe sürükler (ayrıca bkz. Aiskhylos'un ve Euripides'in "*Orestes*" adlı tragedyalari).

kullanılmıştır.

3.7.3. Harpya'lar

Harpyalar, Yunan mitolojisindeki korkutucu ve kanatlı yaratıklardır. Adları *Harpya* "kapıp kaçan"¹² anlamına gelir. Kadın yüzlü, kanatlı, sivri pençeli yaratıklardır. Harpya'lar çocukları ve ruhları alıp kaçarlar. Sayıları iki veya üç olarak belirtilmiştir. İsimleri; *Aello* (kasırğa), *Okypete* (hızlı uçan) ve *Kelaino'* (karanlık) dur. Homeros'un İlyada ve Odysseia destanlarında, Harpya'lar kötücül yaratıklar olarak tasvir edilirler. Harpyalar, özellikle yemek yemeye düşkün oldukları ve insanların yiyeceklerini çaldıkları için korkulan varlıklardır. Argo Gemisi Destanı'nda kör Kral Phineus'u rahatsız ederler, yemeğini çalarlar kalanların da üstüne pis bir koku bırakarak yenmez hale getirirler. Argo Gemisi'nde yer alan Boreasoğulları Zetes ile Kalais, Harpya'ların peşlerine düşerler ve kralı bir daha rahatsız edemeyecekleri sözünü alana kadar kovalarlar (Apollonios, 2018; 180 vd). Harpyalar, genellikle kargaşa, kötülük ve kaosun sembolü olarak kabul edilirler. Onlar, doğal güçlerin vahşi ve yıkıcı yönlerini temsil ederler.

3.7.4. Ekhidna

Ekhidna, Yunan mitolojisinde korkunç bir yaratık olarak bilinir. Genellikle bir yılanın vücuduyla kadın bir başa sahip olarak tasvir edilir. Adı "yılan" veya "yılan doğuran" anlamına gelir ve Tartarus'un karanlık derinliklerinde yaşayan bir varlık olarak tanımlanır. Typhon ile ilişkilendirilir ve mitolojide onun eşi olarak kabul edilirler. Typhon ve Ekhidna, mitolojide "canavarların ebeveynleri" olarak bilinirler. Ekhidna'nın en ünlü çocukları arasında *Kerberos* (yeraltı dünyanın bekçi köpeği), *Hydra* (çok başlı yılan) ve *Nemea Aslanı* gibi korkunç yaratıklar bulunur. Ekhidna'nın çocukları genellikle insanlarla savaşır veya onlara zarar verirler, mitolojide kahramanlar için büyük tehlikeler oluştururlar. Ekhidna'nın hikâyesi, Yunan mitolojisinin karanlık ve ürkütücü yönlerini temsil eder. Doğanın vahşi ve korkutucu yönlerini sembolize eder ve mitolojinin derinliklerinde yer alan güçlü bir dişi figürdür (Grimal, 1997: s. 166).

3.7.5. Sirenler (Seirenler)

Yunan mitolojisinde denizde yaşayan ve güzel sesleriyle denizcileri hipnotize eden, gemilerini kayalıklara çekerek ölüme sürükleyen kadın yaratıklardır. Sirenlerin tasvir edilişi mitolojik kaynaklarda farklılık göstermektedir. Ancak genellikle kuş veya balık kuyrukları olan kadın figürleri olarak betimlenirler. Sirenler, gemilere yaklaşan denizcileri güzel şarkılarıyla cezbetmeye çalışarak onları tehlikeli sularda kazalara sürüklemekle tanınırlar. Bu nedenle, Sirenlerin mitolojik hikâyeleri, denizcilerin doğal düşmanları ve denizdeki tehlikeler hakkında bir uyarı niteliği taşır. Homeros'un Odysseia destanında; Odysseus ve mürettebatı, Sirenlerin cazibesine kapılmamak için Odysseus kendini gemiye bağlar ve mürettebatına kulağını balmumuyla tıkamasını söyler. Böylece, sirenlerin büyüleyici şarkılarına maruz kalmadan geçebilirler (Homeros, 1998: 12.168).

3.7.6. Skylla

Skylla, Yunan mitolojisinde yer alan korkunç bir yaratıktır. Genellikle bir yengeç veya köpek vücuduyla kadın bir üst kısmı olarak tasvir edilir. Skylla, Messina Boğazı'nda bulunan Sicilya ve İtalya arasındaki dar geçitte yaşadığına inanılan bir deniz canavarı olarak bilinir. Skylla'nın hikâyesi, Homeros'un "Odysseia" adlı destanında ve diğer mitolojik kaynaklarda anlatılır. Odysseus ve mürettebatı, Skylla'nın yaşadığı dar geçitten geçmek zorunda kaldıklarında, gemileri tehlikeye girer. Skylla, gemilere yaklaşan denizcileri avlamak için kollarını uzatır ve gemilere saldırır. Odysseus, Skylla'dan kaçmak için zor bir karar verir ve Skylla'nın saldırılarına maruz kalmamak için gemisinin kayalıklara yaklaşmasını ister. Ancak bu sefer de karşı tarafta bulunan Kharybdis adlı bir başka tehlike ile karşı karşıya kalırlar (Homeros, 1998: 12.73). Skylla, denizde seyahat edenler için büyük bir korku ve tehlike simgesidir. Onun hikâyesi, insanın doğa karşısındaki güçsüzlüğünü ve doğanın tehlikeleriyle nasıl başa çıkabileceğini anlatır.

¹² ἄρπαξω: (fil) Kapıp kaçırma

3.7.7. Empusa

Empusa, Yunan mitolojisinde yer alan korkutucu bir varlık olarak bilinir. Genellikle bir dişi canavar olarak tasvir edilir ve kökeniyle ilgili farklı mitolojik kaynaklarda değişen hikâyeler bulunmaktadır. Empusa'nın dış görünüşü bazı kaynaklarda, çirkin ve deforme edilmiş bir yüze sahip kadın bir varlık olarak tanımlanırken, diğer kaynaklarda ise değişken bir şekle sahip olduğu ve hayvan kafası veya ayakları bulunduğu söylenir. Empusa, genellikle geceleyin ortaya çıkar ve insanlara veya seyahat edenlere zarar verir. Özellikle yalnız seyahat eden veya savunmasız kişilere saldırdığına inanılır. Empusa'nın insanların kanını içtiği veya onları yemek için avladığına dair hikâyeler de bulunmaktadır. Empusa, Hekate'nin hizmetkârlarından biri olarak tanımlanır. Hekate'nin emirlerine göre gece boyunca dolaşarak insanları korkutması veya avlaması gerektiğine inanılır (Grimal, 1997: 170).

3.8. Yavrusunu Öldüren Katil Anne: Prokne

Prokne, Yunan mitolojisinde önemli bir karakterdir. En ünlü hikâyesi, Ovidius'un "*Metamorphoses*" eserinde anlatılan "*Procne ve Philomela*" hikâyesidir. Prokne, Atina kralı Pandion'un kızıdır ve Trakya kralı Tereus ile evlenir. Tereus, Prokne'nin kız kardeşi Philomela'ya arzu duyar ve onu kaçıtır. Philomela, Tereus tarafından tecavüze uğrar ve dilinin kesilmesiyle sessizleştirilir. Prokne, kız kardeşinin akıbetini öğrenir ve intikam almak için bir plan yapar. Tereus'a, küçük oğullarını öldürüp pişirilmiş olarak sunar. Sonra Philomela'yı kurtarır ve iki kız, Tereus'un intikamından kaçmak için kuşlara dönüşürler. Bu nedenle, Prokne genellikle bir kuş olarak tasvir edilir (Ovidius, 1892: 412-674).

Sonuç

Bu varlıklar ve tanrıçalar, Yunan mitolojisinde karanlığın, kötülüğün ve mistisizmin farklı yönlerini temsil ederler. Pandora'nın hikâyesi, kadınların toplumsal rolleri ve cinsiyet stereotiplerinin derin bir yansımasıdır. Bu hikâye kadınları belirli kalıplara hapsedmeye ve sınırlamaya hizmet ederken, Pandora'nın mitolojide ceza olarak yaratılması, kadınların toplumdaki rolünü sorgulamak için derin bir sembolizme sahiptir. Pandora'nın merakı, kadınların içindeki potansiyel gücün ve keşfetme arzusunun bastırılmasının bir simgesidir. Ancak, bu keşfetme arzusu ve içsel güç erkek egemen bir dünya düzeni tarafından kontrol altına alınır ve cezalandırılır. Pandora'nın hikâyesi, kadınların kendi güçlerini ifade etmeleri durumunda cezalandırılacaklarına dair bir uyarı niteliğindedir, bu da kadınları kendi potansiyellerini gerçekleştirilmekten alıkoyar.

Nyks'un soyu, mitolojide karanlığın ve geceye ait olanın kökenini açıklar ve bu varlıklar mitolojik dünyanın derinliğini ve çeşitliliğini yansıtır. Selene ise, ayı temsil eden bir tanrıça olarak görülür ve gece gökyüzünün güzel yüzü olarak kabul edilir.

Zeus, Hera'nın tepkilerini daima dikkate almak zorunda kalmıştır çünkü Hera'nın öfkesi ve kıskançlığı, Yunan mitolojisinin önemli dinamiklerinden biridir.

Büyücü tanrıçalar arasında Hekate, Kirke ve Medea öne çıkar. Bunlar, büyü, sihir ve mistik güçlerle ilişkilendirilen kadın tanrıçalardır. Hekate, genellikle üç başlı veya üç şekilli bir tanrıça olarak tasvir edilir ve yol ayırımlarında rehberlik yapar. Kirke, büyücülük ve dönüşümle ilişkilendirilir ve mitolojide dönüştürücü güçlere sahiptir. Medea ise, güçlü bir büyücü ve sihirbazdır ve mitolojide çeşitli büyülü eylemleriyle bilinir. Bu tanrıçaların hikâyeleri Yunan mitolojisinin büyüleyici ve gizemli yanlarını yansıtır.

Eris, Yunan mitolojisindeki kargaşanın, çekişmenin ve anlaşmazlıkların sembolü olarak önemli bir rol oynar. Eris'in varlığı, tanrılar arasındaki ilişkilerin karmaşıklığını ve insan yaşamındaki çatışmaların doğasını yansıtır. Eris, nifak tanrıçası olarak bilinir ve sıklıkla kargaşa ve çekişme yaratan bir figür olarak tasvir edilir.

Öç tanrıçaları Nemesis ve Erinys'ler, adaletin koruyucuları olarak bilinirler ve kötülüğü cezalandırmakla görevlidirler. Nemesis, kibirli veya aşırı gururlu kişilere karşı ceza verirken, Erinys'ler genellikle kan bağı cinayetleri ve aile içi suçlar gibi adaletsizliklerin intikamını alırlar. Bu tanrıçalar, adaletin sağlanması ve dengenin korunması için önemli bir rol oynarlar.

Dişi canavarlar da Yunan mitolojisinde önemli bir yer tutarlar. Medusa, Lamia, Harpyalar, Ekhidna, Sirenler, Skylla ve Empusa gibi varlıklar, genellikle korkutucu ve tehlikeli olarak tasvir edilirler. Bu

canavarlar, insanları avlamak veya onlara zarar vermek için çeşitli şekillerde kullanılır. Mitolojide, kahramanlar genellikle bu canavarlarla savaşmak zorunda kalır ve onların üstesinden gelmek için çeşitli stratejiler kullanırlar. Bu canavarlar, Yunan mitolojisinin vahşi ve fantastik dünyasının bir parçası olarak kabul edilirler.

Prokne'nin çocuğunu öldürmesi, kadınların maruz kaldığı toplumsal baskıları, cinsel şiddeti ve duygusal ezilmişliklerini yansıtan bir hikâye olarak görülebilir. Ancak, her ne kadar Prokne'nin intikamı bazıları tarafından kadınların güçlendirilmesi olarak değerlendirilse de, çocuğunu öldürme eylemi trajik ve insanlık dışı olarak yorumlanabilir.

Mitolojide kadınların kötücül gösterilmesi, toplumun genel algısını etkileyebilir. Bu, kadınlara dair olumsuz stereotiplerin güçlenmesine ve pekiştirilmesine neden olabilir. Toplumun kadınlara karşı tutumları, mitolojik hikâyelerdeki negatif karakterlerin etkisi altında şekillenebilir. Kadınları kötücül veya negatif olarak göstermek, cinsiyet eşitsizliğini ve ayrımcılığı güçlendirebilir. Bu tür mitolojik öğeler, toplumda kadınların ikincil veya tehlikeli olarak görülmesine katkıda bulunabilir. Mitolojide kötücül kadın karakterleri, kadınların potansiyellerini sınırlayabilir. Bu karakterler genellikle manipülatif, hilekâr veya tehlikeli olarak tasvir edildiğinden, kadınların toplum içindeki rolleri konusunda olumsuz etkiler yaratabilir. Kötücül kadın karakterler, genellikle belirli toplumsal beklentilerin veya normların güçlenmesine katkıda bulunabilir. Bu normlar, kadınların belirli rollerle sınırlanmasına ve bu rollerin dışına çıkanların dışlanmasına neden olabilir. Mitolojide kadınların kötücül gösterilmesi, kadınlar arası ilişkileri olumsuz etkileyebilir. Bu, kadınlar arasında dayanışma yerine rekabetin öne çıkmasına neden olabilir. Bu sonuçlar, mitolojik öğelerin toplumsal bilinç ve davranışları nasıl etkileyebileceğini göstermektedir. Ancak, modern yaklaşımlar ve farkındalık, bu olumsuz etkileri azaltabilir ve toplumun daha eşitlikçi bir perspektife yönelmesine katkıda bulunabilir.

Kaynaklar

- Artun, E. (2014). Ansiklopedik Halkbilimi/Halk Edebiyatı Sözlüğü, Karahan Kitabevi, Adana.
- Arık, Ş. (2006). “Osmanlı Döneminde Bir Cadı Avı ve Türk Romanında Cadı Kavramı”, Akademik Araştırmalar Dergisi, 2006, sayı 29, s. 139-154.
- Bayat, F. (2007). Türk Mitolojik Sistemi 2, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Beyaz, D. (2016). “Türk Mitolojisinin Kötü Dişisi: Al Karısı”. Geçmişten Günümüze Şehir ve Kadın, 1199-1204.
- Beyaz, D. (2018). Türk halk kültüründe Cinler (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli.
- Black, J. ve Green, A. (2003). Mezopotamya Mitolojisi – Tanrılar, İfritleri Semboller-, Aram Yayıncılık, İstanbul.
- Boratav, P.N. (2013). 100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar), Bilgesu Yayınları, Ankara.
- Crow, W.B. (2002). Büyünün, Cadılığın ve Okültizmin Tarihi, Dharma Yayınları, İstanbul.
- Çevirme, H. ve Sayan, A. (2005). “Alkarısı İnanmaları ve Bilim”, Milli Folklor, 2005, 65, s. 67-72.
- Dallapiccola, A.L. (2013). Hint Mitleri, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Daniels, M. (2014). Bir Nefeste Dünya Mitolojisi, Maya Kitap, İstanbul.
- Diniz, Y.Ö. (2017). Evliya Çelebi'nin Acayip ve Garip Dünyası, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Duvarcı, A. (2005). “Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar”, Bilig, Kış /2005, 32, s. 125-144.
- Eliade, M. (2016). Mitlerin Özellikleri, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Ehzenreich, B. ve English, D. (1992). Cadılar, Büyücüler ve Hemşireler. Kavram Yayınları, İstanbul.
- Emmanuel, R. (1995). Hint, Yunan ve Mısır Mitolojilerinde Gizemli Bilgilerin Kaynakları, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul.

- Erbil, P. (2015). Kibele'den Pandora'ya Kadının Tarihsel Yenilgisi, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Erhat, A. (1997). Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Frazer, J.G. (2004). Altın Dal – Dinin ve Folklorun Kökleri, Payel Yayınevi, İstanbul.
- Graves, R. (2010). Yunan Mitleri, Say Yayınları, İstanbul.
- Grimal, P. (1997). Mitoloji Sözlüğü, Sosyal Yayınları, İstanbul.
- Güçlü, D. (2023). “After Troia Fall: A Look at the Fate of the Women Mentioned in the Iliad”. International Congress On Turkic And World Women (206-219). Astana, Kazakhstan.
- Güçlü, D. (2023). “Mitoloji ve Gastronomi”. Gastrodiplomasiye Dair Seçki Yazılar I (99-114), Detay Yayıncılık, Ankara.
- Hamilton, E. (2016). Edith Hamilton, Mitology, Varlık, 2016, İstanbul.
- Hansen, W. (2017). Yunan ve Roma Mitolojisi, Say Yayınları, İstanbul.
- Holland, J. (2016). Mizojini – Dünyanın En Eski Önyargısı Kadından Nefretin Evrensel Tarihi-, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kaya, K. (1997). Hint Mitolojisi Sözlüğü, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kieckhefer, R. (2022). Ortaçağda Büyü, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Küçük, A. (2011). “Doğu Karadeniz Yöresi Doğum Sonrası İnanış ve Uygulamalarında Cadı/Obur”, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, S. 12, 2011, s. 123-136.
- Levi- Strauss, C. (1983). Din ve Büyü, Yol Yayınları, İstanbul.
- Liddell, ve Scott, (2001). Greek – English Lexion, Oxford University Press, Oxford.
- Malinowski, B. (2000). Büyü, Bilim ve Din. Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- March, J. (2018). Klasik Mitler, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Marshall G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Örnek, S.V. (2014). 100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane. BilgeSu Yayıncılık, Ankara.
- Page, R.I. (2003). İskandinav Mitleri, Phoenix Yayınları, Ankara.
- Pakalın, M. Z. (1971). Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, Mille Eğitim Basımevi, Ankara.
- Price, B. (2011). Kelt Mitolojisi, Khalkedon Yayıncılık, İstanbul.
- Robles, J. S., Kurylo, A. (2017). “Let’s have the men clean up: Interpersonally communicated stereotypes as aresource for resisting gender-role prescribed activities”. Discourse Studies, 19 (6),673–693.
- Roux, J.P. (2000). “Demonlar, Türkler ve Moğollarda”, Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Şentürk, O. (1999). Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde Folklorik Unsurlar (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde.
- Taş (2018) Bir İletişim Engeli Olarak Stereotipler: Fi Dizisi Üzerine Bir Analiz International Conference on Cultural Informatics, Communication Media Studies (CICMS).
- Thorpe, C., ed. (2016). Sosyoloji Kitabı, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Zimmer, H. (2004). Hint Sanatı ve Uygarlığında Mitler ve Simgeler, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Antik Kaynaklar

Euripides (2020). Medea, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Hesiodos (1991a). *Theogonia*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Hesiodos (1991b). *İşler ve Günler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Homeros (1998). *Odysseia*, Can Yayınları, İstanbul.

Ovidius. (1892). *Metamorphoses*. Publius Ovidius Naso, Hugo Magnus. Gotha (Germany). Friedr. Andr. Perthes.

Rodoslu Apollonios (2018). *Argonautika*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Seneca (2020). *Medea*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Theognis (1931). *Elegy and Iambus*. with an English Translation by. J. M. Edmonds. Cambridge, MA. Harvard University Press. London.